

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

dr. Grigore ALEXANDRESCU
Cristian BĂHNĂREANU

OPERAȚII MILITARE EXPEDIȚIONARE

Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”
București, 2007

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ALEXANDRESCU, GRIGORE

Operații militare expediționare/ dr. Grigore
Alexandrescu, Cristian Băhnăreanu. - București: Editura
Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2007
ISBN 978-973-663-499-4

I. Băhnăreanu, Cristian

355.357

© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt
rezervate Universității Naționale de Apărare „Carol I”

- Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului Științific al CSSAS
- Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate autorilor

ISBN 978-973-663-499-4

CUPRINS

Argument	5
Capitolul 1 – Delimitări conceptuale	7
1.1. Scurt istoric.....	7
1.2. Diversitatea operațiilor militare expediționare.....	8
1.3. Operațiile militare expediționare în viziune românească.....	14
Capitolul 2 – Operația expediționară în epoca globalizării	16
2.1. Multidimensionalitatea globalizării.....	16
2.2. Globalizarea securității versus globalizarea insecurității.....	18
Capitolul 3 – Operația expediționară în practica militară modernă	23
3.1. Determinări actuale ale operațiilor militare expediționare.....	23
3.2. Tipuri de operații expediționare.....	25
Capitolul 4 – Direcții de operaționalizare a capacităților expediționare ale Armatei României	32
4.1. Dinamica participării Armatei României la operații militare expediționare.....	32
4.2. Perfecționarea comenzii și controlului forțelor.....	36
4.2.1. <i>Configurarea competențelor comandamentelor</i>	36
4.2.2. <i>Profesionalizarea și operaționalizarea forțelor</i>	39
4.3. Modernizarea înzestrării.....	41
Concluzii și propuneri	45

ARGUMENT

Lumea începutului de secol este caracterizată de instabilitate, nesiguranță și conflictualitate, toate pe fondul unui proces de globalizare galopant. Aspirația de instituire și consolidare a unei noi ordini internaționale democratice în sistemul relațiilor politice și economice dintre țări și popoare a devenit tot mai pregnantă odată cu sfârșitul perioadei bipolare. Însă, această nevoie acută de schimbare a lumii este departe de a fi încheiată, grefată fiind de alte provocări mult mai stringente.

Astfel, vechile probleme ale lumii contemporane, precum creșterea demografică necontrolată în unele regiuni și îmbătrânirea dramatică a populației în altele, reducerea rezervelor de resurse energetice, degradarea mediului etc. s-au acutizat și au efecte nebănuite până nu demult. În plus, altele noi și-au făcut apariția. Terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, crima organizată reprezintă amenințări ce necesită măsuri de o altă natură decât cele dinainte de anii '90. Intensificarea crizelor și conflictelor locale și regionale determinate, în principal, de cauze de natură etnică, religioasă, teritorială sau ideologică au impus dezvoltarea și perpetuarea mijloacelor nonmilitare de soluționare, instrumentul militar constituind ultima măsură dorită.

Perpetuarea unor astfel de amenințări a dus, bineînțeles, la extinderea operațiilor armatelor. Misiunile s-au diversificat, operațiile militare expediționare au fost mutate dintr-un alt registru al acțiunii militare și s-au impus ca un instrument eficient de gestionare a crizelor și conflictelor în scopul reinstaurării securității și stabilității. Astfel, operațiile militare expediționare au devenit un produs al dilatării spațiului de interes al comunității internaționale, în tendința evidentă de omogenizarea a lui.

Confruntate cu terorismul internațional, cu regimuri totalitare sau dezvoltarea armelor de distrugere în masă, armatele lumii au înțeles, mai ales după momentul septembrie 2001, importanța transformării propriilor forțe, profesionalizarea și modernizarea constituind principalele priorități pentru a face față noilor provocări. SUA, NATO și UE sau China și Rusia își restructurează puterea militară, capabilitățile de proiecție a forței și susținere logistică în teatru. România, ca stat membru al Alianței Nord-Atlantice și Uniunii Europene, a aderat la principiile și standardele de transformare ale NATO și caută să fie un membru activ al Politicii Europene de Securitate și Apărare. Din această perspectivă, participarea la operații tip „Petersberg” și „Non-articol 5” impune modernizări doctrinare și perfecționări operaționale care să asigure interoperabilitatea capabilităților române cu cele aliate.

Capitolul 1 DELIMITĂRI CONCEPTUALE

În istoria lumii, operațiile militare cu caracter expediționar au fost utilizate sub forma campaniilor militare de cucerire specifice marilor puteri și imperii, de eliberare a unor popoare și teritorii sau, mai nou, ca răspuns la crize și conflicte prin acțiuni combative sau de stabilitate și sprijin. Cu toate acestea, conceptul este destul de ambiguu, evoluând de la unul pur ofensiv, de cucerire, la unul mult mai defensiv, cu valențe umanitare. Desigur că, în strânsă legătură cu acest concept, au apărut o serie de alte noțiuni, precum: armată sau forță expediționară, război (manevrier) expediționar, logistică expediționară, vehicul de luptă expediționar etc. De aceea, credem că, pentru o mai bună înțelegere, termenul necesită o abordare exhaustivă, măcar pe plan național.

1.1. Scurt istoric

Conceptul de operație expediționară nu este nou. Tradițional, operația expediționară însemna trimiterea unei forțe, comandantului dându-i-se obiectivele generale, libertate decizională și acțională, și cerându-i-se doar să raporteze succesul când misiunea era îndeplinită. Operația expediționară a implicat dintotdeauna necesitatea de a desfășura o forță, capabilă să se autosusțină în teatru. În general, astfel de operații sub diverse forme au fost folosite din cele mai vechi timpuri, începând cu constituirea marilor imperii (Mongol, Roman, Otoman etc.) și terminând cu expansiunea Germaniei hitleriste, caracteristicile unor astfel de operații rămânând în linii generale aceleași.

Istoria consemnează cu prisosință operații militare expediționare desfășurate, încă din cele mai vechi timpuri, de egipteni, babilonieni, perși, greci, chinezi, romani, arabi și alte seminții ale lumii în lupta lor pentru afirmare regională și nu numai.

În epoca modernă, dezvoltarea rețelelor rutiere și a celor de cale ferată, perfecționarea navelor maritime și aeriene de transport, precum și a posibilităților de susținere în teatru a forțelor a dat posibilitatea dezvoltării conceptelor și acțiunilor expediționare. Experiența militară românească a contribuit din plin la îmbogățirea patrimoniului teoretic și practic al operațiilor militare expediționare.

După al Doilea Război Mondial, constituirea organizațiilor internaționale de securitate și statuarea normelor de drept în domeniul conflictelor armate au făcut mult mai dificilă orice încercare de expansiune a statelor în sensul clasic. Totuși, această perioadă de relativă „acalmie” mondială, specifică Războiului Rece, a fost caracterizată de numeroase mișcări de independență și războaie civile în Africa și Asia, multiple dispute etnice și teritoriale între vecini, intervenția SUA în Vietnam și invazia sovietică în Afganistan. După încetarea Războiului Rece, operațiile militare expediționare au revenit în actualitate (ele au fost solicitate de numeroasele crize și conflicte generate de labilitatea perioadei de tranziție către o lume mai sigură și mai stabilă).

1.2. Diversitatea operațiilor militare expediționare

La începutul secolului XXI, în contextul intensificării crizelor și conflictelor locale și regionale, teoria și practica operațiilor militare expediționare constituie un domeniu de mare preocupare pe agenda armatelor moderne ale lumii.

Astfel, în viziunea **Statelor Unite ale Americii**, *expediție* înseamnă „o operație militară dusă de o forță armată pentru îndeplinirea unui obiectiv specific într-o țară străină”, iar *forță expediționară* „o forță armată organizată să îndeplinească un obiectiv specific într-o țară străină”¹. Operațiile expediționare sunt duse pentru a răspunde rapid la o mare varietate de crize și

¹ Joint Publication 1-02, *DoD Dictionary of Military and Associated Terms*, 12 April 2001 (As Amended Through 16 October 2006), p. 193.

conflicte oriunde în lume, în cadrul întregii game de operații militare. Deși, în prezent, acest concept este aplicat în toate categoriile de forțe ale SUA, inițial el a fost exclusiv un prerogativ al Corpului de Marină american. În accepțiunea lor operațiile și forțele expediționare servesc interesele și securității naționale și sunt indispensabile pentru răspunsul la crize². Acest manual stabilește că o caracteristică definitorie a unei operații expediționare este proiecția forței într-un mediu extern, pe scena unei crize sau conflict. Însă, operațiile expediționare efective nu se referă doar la proiecția puterii militare, ci și la susținerea³ puterii respective pe toată durata expediției (prin crearea de baze înaintate și a suportului logistic, de transport și mentenanță necesare). Conform concepției americane, operațiile expediționare constau cinci faze ale acțiunii ce implică considerații strategice, operative și tactice: desfășurarea forțelor în aria de operații; introducerea forțelor pe teritoriul străin; acțiuni preparatorii; acțiuni decisive; și retragerea forțelor sau tranziția spre o prezență permanentă.

Operația expediționară este definită, în viziunea **Alianței Nord-Atlantice**, ca „proiecția puterii militare dincolo de liniile de comunicații extinse, într-o arie operațională îndepărtată pentru îndeplinirea unui obiectiv specific”⁴. Procesul de transformare este adesea asociat cu eforturile de a pregăti for-

² U.S. Marine Corps, *Expeditionary Operations*, Washington, D.C.: Department of the Navy, Headquarters United States Marine Corps, publication MCDP 3, 1998, Chapter 2, p. 2.

³ Termenul „susținere” reprezintă abilitatea de a menține nivelul și durata necesară a activității operaționale pentru atingerea obiectivelor militare, adică funcția de asigurare și menținere a nivelurilor de forțe, materiale și provizii necesare susținerii efortului militar (vezi Adam B. Siegel, *Lessons From Operation EASTERN EXIT*, June 1992, p. 77, http://nrotc.wisc.edu/course_files/ns_350/Lessons%20Learned%20From%20Operation%20EASTERN%20EXIT.pdf).

⁴ NATO Standardization Agency (NSA), *NATO Glossary of Terms and Definitions*, AAP-6(2006), p. 2-E-5, www.nato.int/docu/stanag/aap006/AAP-6-2006.pdf.

țele pentru noi misiuni, în cazul nostru - operații expediționare. De altfel, conceptul de operații expediționare este unul dintre domeniile principale (alături de superioritate informațională, capacitate NATO bazată pe rețea, angajare eficientă, manevră întrunită, cooperare întărită civil-militară, logistică integrată) ce vor duce la îndeplinirea celor trei obiective de transformare și anume: efecte coerente, dislocare și susținere întrunită, superioritate decizională.

Alianța și-a testat capacitatea de a susține astfel de operații, odată cu desfășurarea în Afganistan în 2001. Preluarea comenzii ISAF a însemnat o nouă viziune operațională, ce a deschis calea spre importante schimbări și îmbunătățiri ale modului cum NATO își întrebuințează structurile de comandă și forțele, precum și a modului cum planifică, conduce și susține operații expediționare în medii îndepărtate și ostile. Astfel, noile provocări necesită forțe care sunt structurate, dotate, încadrate și instruite pentru operații expediționare în scopul de a răspunde rapid unei crize emergente⁵. Activarea Forței de Răspuns a NATO (NRF) va constitui elementul-cheie al acestor operații, ce va asigura o forță de înaltă tehnologie, flexibilă, cu capacitate ridicată de dislocare, interoperabilă și autosustenabilă, cuprinzând elemente terestre, navale și aeriene. Totuși, deși a devenit complet operațională în noiembrie 2006 (25.000 de militari), folosirea ei în misiuni umanitare (asistență pentru a înlătura urmările uraganului Katrina din SUA și cutremurului din Pakistan), ridică anumite semne de întrebare privind capacitatea acesteia de a duce misiuni de luptă de mare intensitate.

În general, operațiilor expediționare europene se refereau la Balcani sau la misiunile de stabilitate de mică amploare din Africa. În contextul relansării și dezvoltării componentei de

⁵ NATO Basic Texts, *Comprehensive Political Guidance*, Endorsed by NATO Heads of State and Government on 29 November 2006, Riga, Latvia, www.nato.int/docu/basicxt/b061129e.htm

Politică Europeană de Securitate și Apărare (PESA), prin adoptarea Obiectivului Global 2010, statele **Uniunii Europene** vor fi pregătite, până în anul 2010, să acționeze rapid și decisiv, într-o abordare coerentă, la întregul spectru de operații de gestionare a crizelor⁶: misiuni umanitare și de salvare; de menținere a păcii; de luptă în situații de gestionare a crizelor, inclusiv de stabilire a păcii; operații întrunite de dezarmare; de sprijinire a țărilor terțe în combaterea terorismului și reforma sistemului de securitate. Prin urmare, operațiile din cadrul PESA vor avea un caracter mult mai expediționar, multinațional și multi-instrument, și vor fi duse, mai ales, în scopul obținerii securității și stabilității decât a „victoriei”⁷. Pentru a deveni un actor global de securitate, Uniunea are în vedere crearea capacității de a-și proiecta forțele la distanțe strategice, în medii de operație austere. Grupurile de luptă (EU Battle Groups), element al capacității de reacție rapidă a UE, par a răspunde acestor necesități ale operațiilor moderne. Atingerea unei capacități operaționale depline a acestora este preconizată pentru anul 2007, moment în care UE va putea să desfășoare două grupuri de luptă simultan în două teatre de operații diferite la maxim 6.000 km. Cooperarea cu NATO (Acordurile Berlin+), ONU și chiar în cadrul coalițiilor ad-hoc necesită forțe UE care să demonstreze capacitate strategică - capabile să se desfășoare de îndată în teatre de operații la distanțe strategice, pregătite și gata de acțiune.

Totuși, majoritatea membrilor UE sunt circumspecți privind reforma și asigurarea resurselor financiare propriilor forțe pentru a asigura aceste capacități, ceea ce limitează capacitatea Uniunii de a duce operații expediționare. La începutul anului 2005, doar Marea Britanie și Franța dispuneau de

⁶ European Union, *Headline Goal 2010*, p. 1, <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/2010%20Headline%20Goal.pdf>.

⁷ European Defence Agency, *An Initial Long-Term Vision for European Defence Capability and Capacity Needs*, 3 October 2006, p. 6.

capabilități independente de a duce operații expediționare combative în afara Europei, deși și capacitatea lor de a acționa fără suportul SUA era limitată⁸.

În viziunea **Marii Britanii**, operațiile militare moderne sunt caracterizate de o definiție mult mai neclară a câmpului de luptă. Misiunile expediționare de azi înseamnă un număr mare de trupe ce pot fi inserate într-un mediu nefamiliar și ostil, în special în zone urbane, fără timp de aclimatizare⁹. Prin urmare, principiul operațiilor expediționare are în vedere forțe armate ce pot fi desfășurate oriunde în lume în scurt timp, într-o largă varietate de scenarii de conflict și care poate trece de la lupta de mare intensitate la susținerea păcii.

Franța are o istorie lungă a unor astfel de operații. Armata franceză s-a aliniat concepției și cerințelor UE și NATO în domeniul specific operațiilor expediționare, dezvoltând capacități ce pot fi desfășurate la distanțe mari în timp scurt. O notă aparte se cuvine a fi evidențiată pentru Legiunea Străină¹⁰, înființată la 9 martie 1831 de regele Louis Philippe, constituie un exemplu de forță profesionistă și modernă, capabilă să desfășoare misiuni expediționare. Începând cu campania din Crimeea (1853-1856) și terminând cu războiul din Irak (1990-1991), pentru prima oară într-un cadru multinațional, sau operațiile din prezent în Afganistan, Coasta de Fildeș, Guyana, Djibouti etc., Legiunea Străină a reușit să se adapteze la noile misiuni de menținere sau restabilire a păcii, interpunere, asanarea câmpurilor de mine și obiecte neexplodate etc.

În cadrul experienței expediționare a **Rusiei** se înscrie și episodul din 1853, când armata țarului Nicolae I ocupă provin-

⁸ James Wither, *Expeditionary Forces for Post Modern Europe: Will European Military Weakness Provide an Opportunity for the New Condottieri?*, Conflict Studies Research Centre, January 2005, p. 3.

⁹ Ministry of Defence, *Combat Identification*, Report by the Comptroller and Auditor General, HC 661, Session 2001-2002, 7 March 2002, p. 10.

¹⁰ www.legionetrangere.fr/leg/default_zone/fr/html/framesfr.html.

ciile Moldova și Valahia (Țara Românească), aflate sub dominație otomană. Ideea era de a-și securiza intrarea flotei navale din Marea Neagră în Mediterana, de a-și proiecta puterea spre rivalii strategici Anglia și Franța. Ambițiile Moscovei au condus la declanșarea războiului Crimeei. În cadrul acestuia, invazia unei forțe multinaționale (Anglia, Franța și Turcia) în Peninsula Crimeea constituie un bun exemplu de operație expediționară.

Deși Rusia are o bogată experiență în astfel de operații, în prezent, autoritățile politico-militare ale Rusiei nu s-au decis în ce sens să se îndrepte. Disputa se desfășoară în jurul capacităților de proiecție a puterii: forțe militare expediționare de mici dimensiuni, profesionalizate, înzestrate hi-tech, care pot fi dislocate rapid oriunde în lume sau să continue abordarea tradițională cu forțe convenționale de mari dimensiuni, combinată cu modernizarea forțelor de descurajare nucleară strategică. Potrivit planurilor de perspectivă, armata de masă va fi menținută, bazată în mare parte pe conscripție¹¹. Reținerea Kremlinului de a transforma radical structura forțelor armate în una capabilă să răspundă provocărilor războiului modern și amenințărilor actuale, poate avea repercusiuni serioase asupra aspirațiilor de actor de talie globală ale Rusiei.

China, conform Raportului anual privind Puterea militară a R.P. China, își dezvoltă capacitățile expediționare prin introducerea de noi echipamente, îmbunătățirea tacticii și metodelor de antrenament și o mai mare coordonare a operațiilor într-unite¹². Armata Chinei include la ora actuală 3 divizii aerportate, 2 divizii de infanterie amfibii, 2 brigăzi de marină și circa 7 grupări pentru operații speciale și o structură de cer-

¹¹ Marcel de Haas, *Russia preparing for wrong war?*, în "Power and Interest News Report", 24 April 2006, www.pinr.com/report.php?ac=view_report&report_id=478&language_id=1.

¹² US Department of Defense, *Military Power of the People's Republic of China - 2006*, Annual Report to Congress, p. 29.

cetare de valoare regiment.

Din diversele perspective prezentate mai sus reiese că operația expediționară are următoarele caracteristici:

- poate fi combativă sau de stabilitate și sprijin;
- poate fi doar militară sau poate îngloba și componente civile (de exemplu, în cazul misiunilor umanitare);
- presupune existența unei forțe capabile să execute astfel de operații (pregătită/instruită și dotată corespunzător), denumită în general forță expediționară;
- forța este proiectată într-o zonă de risc, criză sau conflict, în afara teritoriului național sau în afara zonei de răspundere;
- forța este susținută de elemente de logistică, transport și mentenanță adecvate, astfel încât să poată fi desfășurată în timp scurt și care îi asigură un grad ridicat de mobilitate;
- structura de comandă și control are capacitatea de a controla acțiunile militare ale forței dislocate.

1.3. Operațiile militare expediționare în viziune românească

Sub presiunea noilor caracteristici ale mediului de securitate și dorința de a adera la o structură de apărare colectivă, Armata României a trebuit să treacă treptat de la abordarea focalizată pe apărarea teritorială spre cea colectivă. Participarea la apărarea colectivă (mai puțin când operația are loc pe teritoriul național) și la misiunile desfășurate în aria de responsabilitate NATO și UE presupune și participarea la operații expediționare.

Conform DEX, termenul *expediție* vine din latinescul „expeditio” și desemnează o „campanie militară agresivă pentru cucerirea unui teritoriu străin, îndepărtat de propria țară”¹³.

¹³ Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ediția a II-a, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998. p. 358.

Expediționar este definit ca cel „care efectuează o expediție, ca se află într-o expediție”, iar *corp (sau armată) expediționar(ă)* înseamnă „totalitatea trupelor care participă la o expediție”¹⁴. Noile caracteristici ale mediului de securitate, ulterioare perioadei bipolare, fac ca această definiție să nu mai fie valabilă. Teoreticienii militari actuali au oferit o posibilă redefinire a acesteia: „prin operația expediționară se realizează stabilizarea sau normalizarea unei situații de criză, inclusiv gestionarea acesteia într-un teritoriu străin depărtat”¹⁵. Desigur, definiția de mai sus este un bun început care poate fi perfecționat. Considerăm că, deși azi operațiile de stabilitate și sprijin ocupă cea mai mare parte a operațiilor expediționare, nu trebuie să neglijăm operațiile cu caracter combativ pe care va trebui să le desfășurăm în condițiile activării Articolului 5 al Tratatului de la Washington sau Articolului V al Tratatului de la Bruxelles¹⁶.

Strategia de Transformare a Armatei României, adoptată în 2005, specifică că „Armata României va fi în măsură să participe la operații care să asigure securitatea României pe timp de pace, apărarea țării și a aliaților săi, promovarea stabilității regionale și globale...”¹⁷. Prin urmare, forțele armate ale României sunt și vor fi tot mai capabile să desfășoare operații militare expediționare în afara teritoriului național, în cadrul acțiunilor militare conduse de NATO, UE, OSCE și ONU sau coaliții ad-hoc, ce pot include atât acțiuni de luptă propriu-zise, cât și acțiuni care nu presupun lupta.

¹⁴ Idem, p. 358.

¹⁵ Ion Coșcodaru, *Evoluții posibile în fizionomia conflictelor militare viitoare. Operații și forțe expediționare*, în Impact Strategic, nr. 3/2005, p. 68.

¹⁶ *Tratatul colaborării economice, sociale și culturale și auto-apărării colective*, adoptat la Bruxelles în 17 martie 1948 și amendat de Acordurile de la Paris din 23 October 1954, www.weu.int/Treaty.htm.

¹⁷ Ministerul Apărării Naționale, *Strategia de transformare a Armatei României*, București, 2005, p. 9.

Capitolul 2 OPERAȚIA EXPEDIȚIONARĂ ÎN EPOCA GLOBALIZĂRII

2.1. Multidimensionalitatea globalizării

În ultimul timp, fenomenului globalizării i se oferă spații largi în lucrările de specialitate și nu numai. Cu toate acestea, încă nu s-a reușit o armonizare a discursului asupra tuturor subiectelor ce îl incumbă; unele rămânând destul de controversate. Printre acestea: stabilirea momentului apariției fenomenului (unii autori îl plasează în secolul XV¹⁸, alții la jumătatea secolului XX¹⁹, iar cei mai mulți după încetarea Războiului Rece); folosirea unei terminologii comune cu care să se opereze, pornind chiar de la denumire (francezii preferă termenul „mondializare”, alții „globalizare regională”²⁰); sintetizarea unei definiții unanim acceptate pentru conceptul de globalizare etc.

Depășind lungul șir al discuțiilor contradictorii pe unele teme care mai necesită o înțelegere congruentă, globalizarea există și se manifestă independent de voința noastră. Ea este rezultatul unui fenomen multidimensional care a început să se manifeste în noile condiții de creștere continuă a integrării economiilor lumii, datorată, în special, fluxurilor comerciale și financiare, cu consecințe imediate: permeabilizarea frontierelor datorită mișcărilor de capital, cunoștințe tehnologice și de populație în căutare de locuri de muncă.

În competiția pentru stăpânirea de piețe de desfacere și pentru deținerea și exploatarea materiilor prime și a forței de lucru ieftine, se poartă o nouă luptă în care accesul la informații și deținerea exclusivității lor este sursă de putere²¹.

¹⁸ www.sas.upenn.edu/~dludden/global1.html.

¹⁹ en.Wikipedia.org/wiki/globalization.

²⁰ www.romaniainlume.net/?p=10.

²¹ Jean-Francois Lyotard, *Condiția postmodernă*, Editura Babel, 2005, p. 21.

Noul câmp deschis pentru strategiile industriale și comerciale constituie debutul un nou front pentru cele politice și militare. Este teatrul confruntărilor dintre instanțele economice și cele statale. Istoria recentă ne oferă suficiente exemple în care entități economice prin politici și strategii necorelate cu autoritățile politice și administrative au fost în stare să pună în pericol securitatea și stabilitatea națională sau chiar regională.

Redeschiderea pieței mondiale, reluarea unei competiții economice susținute, dispariția hegemoniei exclusive a capitalismului american, falimentul alternativei socialiste, ca și mulți alți factori au adus statele în situația de a-și revizui serios rolul pe care se obișnuiseră să-l joace în protejarea, dirijarea și chiar planificarea investițiilor.

În acest context, apare paradigma dezvoltării socio-spatiale cu cei doi termeni opuși: individualizarea și globalizarea. Aceasta din urmă, în ultimii ani, a suscitat un mare interes, majoritatea discursurilor nefiind centrate asupra definirii conceptului, ci asupra abordării problematicii foarte diferite ale acestui fenomen. Globalizarea este un proces ce lărgeste cadrele determinate de schimbările sociale la nivelul lumii ca întreg. Astfel, în timp ce schimbarea socială a fost inițial abordată în cadre locale, regionale și naționale, acum focalizarea se mută asupra internaționalizării și globalizării. A crescut interesul în explicarea relațiilor dintre unitățile teritoriale și lumea ca întreg, discuțiile purtându-se asupra problemelor cu privire la: descentralizare-centralizare; legătura micro-macro; raportul local-global și la analize multi-nivel. În ciuda creșterii accentuate a interdependenței economice și culturale, sistemul mondial este caracterizat prin inegalități și divizat într-un mozaic de grupuri care nu au întotdeauna interese comune. Aceasta nu face decât să întârzie stabilirea și proiectarea tuturor dimensiunilor globalizării și punerea lor în operă.

Viitorul apropiat se pare că nu va fi mai generos. Au mai rămas destule probleme care își vor mai căuta rezolvarea

dincolo de evidențierea simplă în rândul indicatorilor globalizării, făcută azi. Nu există nicio garanție pentru ca interesele conflictuale dintre entități organizatorice de valoare statală sau altele decât statul să fie armonizate și scoase din „Câmpul lui Marte”. Încă nu se întrezărește posibilitatea constituirii unei agenții mondiale care să poată controla eficient aceste tensiuni, să realizeze o redistribuire a prosperității și să asigure pacea în lume.

Până atunci, globalizarea va determina o nouă restructurare a vieții internaționale. Probabil va apărea o linie de demarcație, din ce în ce mai fermă, între statele care sunt integrate politic, economic, militar și de altă natură și celelalte state. Aceasta va fi determinată de decizia politică a statelor neintegrate, care fie că nu găsesc resursele necesare îndeplinirii normelor integrării, fie că se opun unei noi ordini globale.

În concluzie, globalizarea se numără printre cele mai mari și mai profunde provocări cu care se confruntă lumea de azi. Problemele ei fundamentale sunt multiple și de mare anvergură. Pe unele poate nici nu le intuim azi, dar, cu certitudine, vor apărea mâine. Pe toate trebuie să le tratăm cu aceeași atenție, altfel riscul destabilizării sistemului este fabulos.

2.2. Globalizarea securității versus globalizarea insecurității

Procesul de globalizare – firesc, în esența lui – este însoțit și numeroase efecte secundare. Mai mult, există o puternică rezistență la globalizare, care se manifestă pe cel puțin două paliere: afirmarea puternică a identităților, globalizarea fiind, din această perspectivă, o integrare de identități; accentuarea procesului de fragmentare, care, pe de o parte „agresează” globalizarea și, pe de altă parte, menține și accentuează starea de haos.

Una dintre condițiile obligatorii ale reușitei globalizării o reprezintă *globalizarea securității*. Departe de a fi o simplă

metaforă, globalizarea securității presupune un răspuns global nu numai la riscuri, pericole și amenințări, ci și la cerințele de gestionare a acestora și de monitorizare și reducere a vulnerabilităților.

Nefiind un proces liniar, cu o dezvoltare uniform accelerată, globalizarea are și efecte colaterale constând în noi provocări, în noi amenințări și noi vulnerabilități, care alcătuiesc cealaltă latură a globalizării în planul securității – *globalizarea insecurității*.

Rezultatele acțiunilor celor două componente contradictorii ale globalizării în planul securității au determinat creșterea interdependențelor dintre actorii internaționali. Aceasta a impus cooperarea tot mai aprofundată a națiunilor, solidaritatea lor activă, fie că este vorba de reducerea decalajelor de dezvoltare, de probleme de mediu, de funcționarea democratică a statelor și a comunității internaționale, fie de asigurarea securității colective împotriva amenințărilor terorismului internațional și a proliferării armelor de distrugere în masă.

Europa Unită, ca să dăm cel mai viabil exemplu, este, ca entitate organizațională, rezultatul acestei solidarități și unități, bazate pe integraționism, multiculturalism, egalitate și asociere, un continent fără linii de demarcație, în care rivalitățile geopolitice au fost înlocuite de grija comună pentru soarta europenilor și a lumii, de securitatea tuturor – economică, socială, politică etc.

Mediul de securitate internațional este, în prezent, încărcat de riscuri și amenințări grave – terorism și teroare a armelor de distrugere în masă, dispute interetnice și rivalități religioase, crimă organizată transfrontalieră, stări de tensiune și conflict întreținute de forțe destabilizatoare în multe zone ale lumii, tulburări interne, ca și unele evenimente neprevăzute, precum inundații, cutremuri, secete etc. –, fiecare în parte și toate la un loc constituind riscuri de instabilitate și insecuritate pentru comunitatea internațională.

Asigurarea securității colective este, de aceea, obiectivul care a reunit eforturile Organizației Națiunilor Unite și ale celorlalte organizații internaționale, care a sporit solidaritatea statelor lumii, cooperarea și colaborarea lor, ducând la reglementări comune, structuri, proceduri și capacități de combatere a provocărilor secolului XXI, la un răspuns eficient la crize și la amenințările și instabilitățile regionale, zonale și globale.

Mai mult decât oricare altă organizație internațională, ONU prețuiește și afirmă solidaritatea statelor lumii în apărarea securității. Strategia mondială antiteroristă propusă, în mai 2006, de ONU, este un astfel de act care, dacă va fi definitivat și adoptat, va reuni toate statele membre în jurul ideii de combatere comună a terorismului prin strategii coerente și eficiente, va întări capacitatea sistemului Națiunilor Unite de a ajuta statele să lupte cu terorismul și să-și coordoneze mai bine activitățile în domeniu. Solidaritatea, văzută prin prisma acestui Raport-document, se traduce prin atragerea la campania mondială împotriva terorismului atât a Națiunilor Unite, cât și a societății civile și a sectorului privat, într-un spirit multilateralist ferm, ca și prin sprijinul material adus victimelor terorismului și familiilor acestora, prin instituirea unui sistem de asistență pentru reintegrare în societate și regăsirea unei existențe demne, productive.

În perioada post-Război Rece, preocuparea de întărire a solidarității statelor pentru creșterea securității globale s-a intensificat, atât din partea marilor puteri, cât și a principalelor instituții internaționale: ONU, NATO, UE, OSCE. Demersul marilor puteri, îndeosebi SUA, s-a centrat pe crearea unui nou mediu de securitate, a unor organizații regionale și subregionale, concomitent cu reformarea și întărirea organizațiilor existente, în vederea inițializării și adâncirii procesului de cooperare în domeniu.

Din păcate, competiția instituțiilor de securitate și a statelor ce le compun, mai ales a marilor puteri, și absența unei

coordonări reale în mediul de securitate complex și încărcat de riscuri și amenințări numeroase au grevat asupra acestui proces generos, făcându-l lent și, adesea, irelevant.

Mediul global de securitate, complex și divers, cu un număr mare de actori internaționali, evidențiază în prezent scăderi importante la capitolul solidaritate. Deși acesta este definit de concepte noi, ca de exemplu “Interlocking Institutions” (elaborat la nivelul OSCE și care situează organizația respectivă în centrul arhitecturii de securitate europene) sau “Mutually Reinforcing Institutions” (folosit de NATO, în ideea ca statele NATO să creeze o nouă arhitectură de securitate în Europa, bazată pe principiile stabilite în Carta Națiunilor Unite, în care NATO, OSCE, UE și Consiliul Europei să se completeze reciproc și în care aranjamentele regionale de cooperare să joace un rol important²²), totuși, evoluția reală a instituțiilor de securitate este sincopatică și cu multe scăderi în plan securitar.

Linia generală a transformării organizațiilor internaționale în domeniu a fost cea a sporirii numărului de membri și a multiplicării responsabilităților. Efortul analiștilor de a identifica nivelul de cooperare sau coordonare a activităților între NATO, UE și OSCE a condus la concluzia unei sporiri numerice, materializate însă printr-o suprapunere de componență, care în loc să simplifice a complicat mediul de securitate²³. Lărgirea celor trei instituții, chiar și în mod indirect, a influențat mediului de securitate, deciziile fiind acum mai greu de luat, datorită numărului mare de membri și regulii consensului, mult mai anevoioase de aplicat.

Este o realitate incontestabilă faptul că, după 2001, soli-

²² Heiko Borchert, Daniel Maurer, *Co-operation, Rivalry or Insignificance? Five Scenarios for the Future of Relations Between the OSCE and the EU*, în Institute for Peace Research and Security Policy at the University of Hamburg (ed.), OSCE Yearbook 2003, Baden-Baden 2004, pp. 403-417.

²³ Pascu Furnică, *Mediul european de securitate: coordonare, cooperare, competiție*, în revista Impact Strategic, nr. 4(21)/2006, pp. 27-32.

daritatea și cooperarea organizațiilor internaționale au sporit considerabil. Cele trei organizații mai sus amintite sunt deopotrivă implicate în activități de democratizare a vieții internaționale, de intervenție diplomatică, de prevenire a conflictelor, dar și de parteneriat și cooperare.

În același timp, marile puteri au militat activ pentru întărirea solidarității și cooperării internaționale în lupta cu terorismul și teroarea armelor de distrugere în masă, dar și a securității dinăuntru, prin inițiative legislative adecvate, restructurări instituționale, modificări în strategia națională de securitate. În particular, SUA au trecut la regruparea forțelor lor militare din străinătate, la instalarea de baze militare mai mici, temporare, în România și Bulgaria, de baze de instrucție în unele foste state sovietice și baze de antrenament în Australia și au consolidat legăturile militare cu un număr mai mare de aliați din Europa de Est, Asia Centrală și de Sud-Est, precum și din Africa. În zona Mării Negre, unde efortul securitar al României este tot mai angajat, după accederea sa în NATO și în UE, sporește responsabilitatea statelor pentru securitatea cooperativă, ca soluție și modalitate eficientă de consolidare a stabilității și securității regionale, cu impact asupra securității globale. Cooperarea militară are aici ca suport ideea alianțelor ad-hoc, a unor acțiuni integrate, a afirmării unei solidarități funcționale, a revitalizării și consolidării inițiativelor securitare, a creării unor instrumente operaționale eficiente în lupta cu terorismul și celelalte amenințări transfrontaliere. De altfel, și amenințările și riscurile din alte spații – al Orientului Mijlociu Extins, al Mării Mediterane ori al Asiei Centrale – sunt combătute prin soluții și acțiuni solidare, generate prin cooperare și consultare reciprocă.

În concluzie, se poate sublinia faptul că, în raportul complex globalizare-securitate, solidaritatea este esențială, primordială. Ea constituie liantul oricărei operații militare (civil-militare) expediționare aliate sau multinaționale desfășurate în zonele care perturbă securitatea și stabilitatea lumii.

Capitolul 3 OPERAȚIA EXPEDIȚIONARĂ ÎN PRACTICA MILITARĂ MODERNĂ

3.1. Determinări actuale ale operațiilor militare expediționare

În contextul evoluției fenomenului militar contemporan, operațiile expediționare au suferit transformările impuse de modul cum a fost conceput rolul organismului militar de către factorii de decizie politică ai statelor.

Denumite ca atare sau nu, situațiile de criză și conflict au determinat adăugarea, pe lângă funcțiile tradiționale atribuite armatelor – ducerea și câștigarea războaielor –, misiuni noi cum sunt cele de prevenire a conflictelor, de asigurare a păcii și stabilității într-o regiune sau de eliminare a efectelor unor dezastre naturale etc.

De-a lungul anilor, literatura militară a consemnat cu prisosință fiecare etapă a actualizării misiunilor și, implicit, a transformării forțelor militare, a adaptării lor conceptuale, organizatorice și acționale. Rând pe rând, în funcție de locul și rolul atribuit armatelor a fost regândit și ansamblul acțiunilor acestora. Dacă, la început, războaie de apărare erau considerate numai cele desfășurate pe teritoriul național, fiind singurele apreciate drept juste, ulterior, relațiile internaționale au acceptat și au consfințit, chiar prin Carta ONU²⁴, operațiile militare expediționare ca acțiuni legitime. Pe cale de consecință, statele au acționat, uneori mod individual, dar de cele mai multe ori grupate în alianțe și coaliții predefinite sau organizate ad-hoc, pentru rezolvarea unei probleme internaționale aflate la distanțe mai mari sau mai mici. Astfel, Articolul 5 al Tratatului de la Washington, cheia de boltă a acestuia, construit în baza drep-

²⁴ Carta Națiunilor Unite, Capitol VII: Acțiunea în caz de amenințări împotriva păcii, de încălcări ale păcii și de acte de agresiune, Articolul 51, www.dadalos.org/uno-rom/un-charta.html.

tului la auto-apărare colectivă, recunoscut prin Articolul 51 din Carta Națiunilor Unite, angajează statele membre NATO ca, „în cazul unui atac armat împotriva uneia sau mai multora”, să treacă la folosirea forțelor armate. În cadrul acestei acțiuni, toate statele care vin în sprijinul celor agresate desfășoară operații militare expediționare.

În era „de după 11 septembrie (2001)”, combaterea terorismului a devenit nu doar subiectul cel mai vehiculat în toate mediile societale, ci și o amenințare reală, complexă și foarte greu de controlat. Încă de la început s-a înțeles că simpla limitare a efectelor unui atac terorist nu este nici pe departe o soluție finală. Pentru combaterea eficientă a terorismului sau măcar pentru limitarea semnificativă a acestei amenințări se impune distrugerea izvoarelor lui, adică a surselor de finanțare, a bazelor de recrutare și de antrenament ale organizațiilor teroriste.

Acțiunile de acest tip sunt complexe îndelungate și deosebit de diversificate, angajând, practic, într-o formă sau alta, întreaga societate, întreaga omenire. Între acțiunile cele mai eficiente de combatere a surselor terorismului se situează și intervențiile rapide pentru distrugerea centrelor vitale ale acestuia. Grupările de forțe necesare unor astfel de intervenții au apelat la procedurile specifice operațiilor militare expediționare.

Din această perspectivă, se poate afirma că operațiile militare expediționare au devenit un produs al dilatării spațiului de influență și de interes al fiecărui actor internațional concomitent cu comprimarea timpului de reacție. Acest tip de acțiuni constituie o componentă intrinsecă a proiecției puterii, a modului de exercitare a puterii în relațiile internaționale. Proiecția puterii asigură unui stat, alianță, coaliție sau organism internațional exercitarea influenței într-o zonă geospațială „potrivit intereselor, ambițiilor, necesităților și mijloacelor de care dispune”²⁵,

²⁵ Nicolae Dolghin, Alexandra Sarcinschi, Gheorghe Văduva, *Proiecția forței. Determinări și viitorul strategiei militare*, Editura U.N.Ap., București, 2004, p. 5.

dar și a determinărilor specifice epocii în care ne aflăm, necesităților și responsabilităților pe care trebuie să ni le asumăm în noile condiții ale relațiilor și interdependențelor internaționale.

Astfel, atât ambițiile și voința factorilor de decizie, cât și determinările rezultate din interdependența și asumarea de responsabilități se materializează prin mijloacele politice, economice, culturale, militare și de altă natură de care dispune entitatea respectivă și care depind de sursele puterii ei. Dar, indiferent cât de puternic este un actor internațional acesta nu mai poate acționa fără limite, după propria voință, fără a ține cont de normele internaționale și condiționările impuse de procesul globalizării.

La toate determinările, succint prezentate mai sus, se adaugă și cele referitoare la componenta tehnică, vectorul proiecției forțelor. Indiferent cât de nobilă și de legală ar fi cauza pentru care se întrebuintează forțe expediționare, ea nu ar fi de succes fără o sporire semnificativă a mobilității trupelor în toate mediile de confruntare. Aceasta asigură armatelor moderne capacitatea de a desfășura atât operații specifice luptei armate, cât și operații de stabilitate și sprijin. Desigur, nu doar mobilitatea este importantă, deși, cum bine se știe, ea este o condiție absolut necesară, ci și capacitatea de culegere, prelucrare și folosire a datelor și informațiilor în timp real, puterea de foc, calitatea și viteza de reacție a comandamentului expediționar etc.

3.2. Tipuri de operații expediționare

Operațiile militare expediționare au însoțit întreaga istorie a relațiilor internaționale. Întrucât ele au reprezentat întotdeauna vectorul material al proiecției puterii, au fost tratate cu foarte mare atenție nu numai de către militari, dar și de către toate categoriile și componentele societății.

Din această perspectivă, se cuvine să fie făcută o precizare încă de la început: acțiunile expediționare nu aparțin militarilor.

Militarii doar le execută. Operațiile expediționare sunt o modalitate strategică de punere în operă a unei decizii politice. Mai mult, militarii pregătesc doar partea operațională a acestora, în timp ce decidentul politic stabilește amploarea, resursele, regulile de angajare, asumându-și deopotrivă efectele și consecințele.

Se poate aprecia că operațiile expediționare sunt cele mai complexe și mai dificile acțiuni militare (civil-militare) cunoscute. Ele presupun o uriașă angajare în timp scurt și pe spații mari de capabilități și responsabilități. De aceea, pregătirea acțiunilor și susținerea în teatru nu au fost niciodată privite cu superficialitate. Beneficiile succesului sau consecințele insuccesului acțiunilor expediționare se repercutează dintotdeauna asupra tuturor componentelor societății. Aceasta este cauza căutărilor, niciodată finalizate, pentru găsirea soluției ideale sau măcar eficiente de întrebuințare a forțelor expediționare.

În epoca modernă, după ce teoreticienii și practicienii recomandau folosirea forțelor expediționare în cadrul „războaielor mici”, apoi în „conflictele de mică intensitate” sau de „intensitate ușoară”²⁶, în anul 1995, au ajuns la concluzia că „operațiile militare altele decât războiul”²⁷ reprezintă câmpul lor de manifestare cel mai propice.

Necesitatea accelerării transpunerii în operă a politicii de globalizare a securității, ca urmare a procesului tot mai accentuat de globalizare a insecurității, a determinat regândirea, în funcție de noile ambiții, a modului de întrebuințare a forțelor expediționare.

În urma unui studiu efectuat de specialiștii militari americani, în anul 2002, a rezultat că, în ultima perioadă, peste 80% din misiunile armatei au reprezentat operații de stabilitate și de sprijin²⁸. Drept urmare, au fost dezvoltate conceptele, au fost

²⁶ www.globalsecurity.org/military/ops/saso.html.

²⁷ Joint Pub 3-07, *Joint Doctrine for Military Operations Other Than War*, 16 June 1995.

²⁸ www.globalsecurity.org/military/ops/saso.html.

actualizate doctrinele și revizuite manualele. Noul concept „operații de stabilitate și de sprijin” și-a găsit astfel consacrară și utilitatea.

În concluzie, în actuala practică militară *operațiile militare expediționare* se împart în două categorii principale:

- operații expediționare combative;
- operații expediționare de stabilitate și sprijin.

Operațiile expediționare combative sunt operații militare conflictuale, desfășurate în cadrul războiului. În acest caz, proiecția puterii ține cont în foarte mică măsură de normele internaționale, dar ia riguros în calcul forța care se opune. Acest tip de operații expediționare reprezintă componenta cea mai virulentă, dar și cea mai costisitoare a proiecției puterii. Pentru realizarea obiectivelor politico-militare forța expediționară acționează după principiile și regulile de pregătire și desfășurare a conflictelor armate.

Literatura de specialitate actuală recomandă mai multe elemente de care trebuie să dispună în mod obligatoriu un stat, o alianță sau o coaliție pentru a asigura succesul unei operații militare expediționare combative, printre care:

- motivare;
- voință politică;
- putere economică;
- capacitate de persuasiune în mediul internațional;
- profunzime strategică;
- capabilități militare înalt operaționalizate și profund interoperabile;
- informații în rețea, continue și on-line;
- suport logistic susținut pentru grupările de forțe;
- supremație aeriană, maritimă și terestră;
- capacitatea de a efectua operații psihologice de succes.

Numărul mare al acestor elemente și calitățile de excepție ce se cer asigurate conduc la ideea că, azi, este deosebit de greu ca un actor internațional să poată desfășura operații militare ex-

pediționare combative de unul singur. Interdependențele, într-o lume în curs de globalizare accentuată, îl obligă la cooperare, care poate îmbrăca forma de coaliție sau alianță. Această cerință este perfect valabilă și în cazul operațiilor militare expediționare de stabilitate și sprijin unde întrebuintarea unor forțe militare și civil-militare multinaționale organizate ad-hoc completează gama formelor de asociere a statelor în vederea desfășurării acțiunilor expediționare.

Operații expediționare de stabilitate și sprijin. În acest caz, proiecția puterii se face cu acord internațional sau cel puțin multinațional²⁹. Evidențele practicii politico-militare din ultimii ani reliefează că acest tip de operații stă la baza mării majorității a operațiilor militare expediționare. Cele două componente (stabilitate și sprijin) se intercondiționează, au părți comune, dar și trăsături (câmpuri de acțiune) specifice. La aceste operații pot participa atât forțe expediționare, cât și forțe ale țării-gazdă.

Operațiile expediționare de stabilitate sunt acele operații în care forța militară este proiectată în scopul de a influența mediul civil și politic, de a facilita acțiunile diplomatice și de a opri activitățile ilegale. Operațiile de stabilitate presupun angajarea militară în timp de pace în scopul modelării mediului de securitate, realizării stabilității într-o zonă și creării condițiilor pentru reinstaurarea normalității. Întrebuintarea forțelor militare în timp de pace nu implică operații militare combative, dar acestea trebuie să fie pregătite permanent pentru autoprotecție și pentru a răspunde unor situații schimbătoare, corespunzătoare tipului de criză în care sunt implicate.

Scopurile principale ale acestor operații sunt:

- sprijinirea comunității internaționale în promovarea pă-

²⁹ În anul 2003, Consiliul de Securitate al ONU nu a autorizat o operație militară expediționară de stabilitate în Irak. Drept urmare, mai multe state care s-au simțit amenințate de acțiunile lui Saddam Hussein au sprijinit (unele nemilitar) formarea unei coaliții multinaționale (*Coalition of the Willing*) în vederea restabilirii securității și stabilității în Orientul Mijlociu.

cii și securității;

- descurajarea sau zădărnicierea agresiunii;
- menținerea sau reinstaurarea ordinii;
- promovarea interesului național;
- satisfacerea obligațiilor care revin din tratatele internaționale;
- diminuarea sau înlăturarea unor surse de risc și amenințări;
- protejarea unor zone sensibile la influențele externe negative;
- asigurarea accesului liber la resurse vitale;
- sprijinul operațiilor umanitare.

Operațiile expediționare de stabilitate au și scopul de a preveni agravarea situației și apariția nevoii de a desfășura forțe mult mai importante pentru soluționarea situațiilor de criză, într-o stare de conflict acutizat și fără a se ajunge la război.

Scopurile particulare ale fiecărei operații expediționare de stabilitate sunt stabilite exclusiv de conducerea politică, iar obiectivele politice sunt determinante. În mod obiectiv scopurile operațiilor de stabilitate pot să rezulte inclusiv din denumirea lor tipologică, iar finalitățile și succesele operației depind în mod decisiv de voința și realismul instanțelor politice care le guvernează și de capacitatea forței expediționare de a le pune în operă. Finalitatea acestora depinde, în mare măsură, de disponibilitatea, interesul și implicarea națiunilor care constituie Forța Multinațională destinată să contribuie, prin instrumente specifice, la soluționarea lor.

Unitățile militare participă la executarea acestor operații în conformitate cu legislația internațională referitoare la folosirea forțelor armate, cu obligațiile asumate de statul respectiv pentru realizarea securității și stabilității internaționale și cu actele normative interne.

Cele mai des întâlnite operații expediționare de stabilitate din ultimul deceniu au urmărit:

- prevenirea conflictului;
- combaterea terorismului;

- controlul armamentelor;
- asigurarea libertății de navigație și survol;
- interdicția aeriană și maritimă;
- căutarea și salvarea;
- apărarea și menținerea ordinii constituționale;
- sprijinul păcii;
- impunerea de sancțiuni;
- demonstrația de forță.

În astfel de acțiuni forța militară a potențat instrumentele puterii internaționale care a fost abilitată să gestioneze o criză, într-o anumită zonă.

Operațiile expediționare de sprijin asigură logistica necesară desfășurării anumitor activități esențiale pentru reinstaurarea normalității într-un areal monitorizat³⁰. De regulă, acestea au loc în zone afectate de război sau calamitate.

Principalele scopuri ale operațiilor de sprijin sunt:

- salvarea de vieți;
- alinarea suferințelor celor afectați;
- refacerea infrastructurii;
- îmbunătățirea calității vieții;
- ajutorarea autorităților civile pentru ieșirea din criză;
- reinstaurarea normalității.

Pentru asigurarea succesului unei operații de sprijin forțele militare trebuie să acționeze în strânsă colaborare cu organele de decizie locale, cu agențiile guvernamentale sau private și cu organizațiile neguvernamentale.

În general, operațiile expediționare de sprijin se împart în două categorii principale:

- operații umanitare;
- asistență în caz de calamități.

Lecțiile învățate ne înfățișează faptul că de multe ori ope-

³⁰ *Stability and Support Operations (SASO)*, www.globalsecurity.org/military/ops/saso.html.

rațiile de sprijin au înglobat ambele categorii. Ele pot fi independente sau complementare operațiilor de stabilitate sau a celor combative.

Aceste tipuri de operații, deși urmăresc obiective altele decât cele specifice războiului, nu exclud folosirea forței sau amenințarea cu forța. Oricărei acțiuni armate îndreptate în mod direct și nemijlocit asupra grupării de forțe care este angajată în operații de stabilitate și de sprijin, în baza unui mandat internațional, i se va răspunde conform regulilor de angajare.

Regulile de angajare în operațiile militare expediționare sunt directive emise de autoritățile competente, în baza dreptului la autoapărare, în care sunt precizate circumstanțele și limitele în cadrul cărora forțele armate vor iniția sau duce lupta armată cu forțele adverse. Ele sunt specifice fiecărei situații.

Dacă pe parcursul operației va fi nevoie de folosirea forței, aceasta trebuie să se facă, întotdeauna, în concordanță cu principiile internaționale ale proporționalității, uzului minim al forței în situații bine analizate, luând totodată, măsuri ca orice deschidere a focului să se facă în condiții de siguranță.

Regulile de angajare în operațiile de stabilitate au rolul de a restrânge distrugerile care nu sunt necesare sau de a limita suferința umană, precum și moartea unor persoane nevinovate, asigurând totodată evitarea discreditării forței multinaționale angajate în soluționarea conflictului, sau organizației internaționale de securitate căreia îi aparține. Totodată, aceasta asigură protecția militarilor din cadrul forței multinaționale în fața legii, precum și exercitarea controlului politic și militar asupra operației.

Este necesar ca procedurile standard de operare să fie puse în deplin acord cu regulile de angajare.

În procesul pregătirii operațiilor se stabilesc obiective bine delimitate în timp și spațiu, unele dintre acestea fiind specifice. Întregul efort pentru atingerea obiectivului final este coordonat pe baza planului de operație, avându-se în vedere sincronizarea acțiunilor și efectelor în timp și spațiu.

Capitolul 4 **DIRECȚII DE OPERAȚIONALIZARE A** **CAPABILITĂȚILOR EXPEDIȚIONARE** **ALE ARMATEI ROMÂNIEI**

Noua caracteristică a armatelor moderne de a se pregăti și participa la misiuni militare expediționare constituie unul dintre mijloacele de a contribui la stabilitatea mediului de securitate zonal, regional sau global și de a pune „la lucru” propriile forțe și sisteme de arme. Odată cu deschiderea Armatei României spre Alianța Nord-Atlantică și Uniunea Europeană, structura militară a intrat într-un proces continuu de profesionalizare, modernizare și perfecționare, a cărui finalitate constă în realizarea unor forțe optim structurate, capabile să acționeze întrunit sub comandă NATO sau UE, independent sau în compunerea unor grupări de forțe multinaționale, cu un sistem de comandă și control interoperabil care să asigure superioritate decizională și o dotare adecvată.

4.1. Dinamica participării Armatei României la operații militare expediționare

Forțele armate pot participa la operații în afara teritoriului național în condițiile legii și potrivit obligațiilor internaționale asumate de România. Documentul care reglementează acțiunile externe la care poate participa Armata României este Legea nr. 42/2004. Astfel, misiunile la care pot participa forțele armate în afara teritoriului statului român sunt: de apărare colectivă, în sprijinul păcii, de asistență umanitară, tip coaliție, exerciții comune, individuale, ceremoniale³¹. Toate aceste misiuni, cu excepția ceremonialelor, pot fi încadrate în categoria celor expediționare.

³¹ Parlamentul României, *Legea nr. 42 din 15 martie 2004 privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român*, Monitorul Oficial, Partea I, nr. 242 din 18 martie 2004.

Istoria recentă consemnează faptul că prima prezență expediționară a Armatei României după '89 a avut loc în anul 1991 când militari români au participat la Operația Granby, și mai apoi Desert Storm, din Kuweit în Coaliția condusă de SUA. Deși atunci România a participat doar cu elemente de sprijin (un spital de campanie cu 363 de medici, personal medical secundar și 21 de militari pentru deservire), experiența dobândită în teatru și lecțiile învățate au contribuit la perfecționarea și asumarea altor misiuni expediționare.

În perioada iunie 1993 – octombrie 1994, România a participat cu 705 militari la misiunea UNOSOM II în Somalia (un spital de campanie). Majorarea efectivelor arată o îmbunătățire a capacității de dislocare și auto-susținere în teatru. Odată cu sporirea experienței și înzestrării forțelor, România a pus mai mult accent pe creșterea calității participării.

Perioada 1995-1999 reprezintă pentru Armata României piatra de încercare a operațiilor expediționare ce urmau să se înmulțească, la cererea comunității internaționale. Astfel, între anii 1995-1997, în cadrul misiunii de verificare UNAVEM III din Angola, Batalionul de infanterie ROMBAT (758 militari), sprijinit de un spital de campanie (108 oameni) și 31 de ofițeri de stat major, a executat misiuni de patrulare, însoțire convoaie, dezarmare etc. După retragerea forței UNAVEM (august 1997), o companie de infanterie (156 militari) a fost menținută în Angola cu rol de forță de reacție rapidă (ROMRRF), pe parcursul transformării în misiune de observare MONUA, iar mai apoi ca forță cu misiuni speciale (ROMMTF – 138 militari) până în august 1999.

Anul 1996 a consemnat și prima participare a forțelor armate ale țării noastre la operațiile expediționare desfășurate de Alianța Nord-Atlantică. În Bosnia-Herțegovina un batalion de geniu (200 militari) a fost la dispoziția Corpului Aliat de Reacție Rapidă. Un an mai târziu în Albania a fost proiectat Detașamentul tactic ROCOM (391 militari). Ambele operații

expediționare au fost desfășurate cu succes și datorită experienței dobândite în exercițiile NATO/PfP. Se poate afirma că Detașamentul ROCOM a constituit prima grupare de forțe a Armatei României care a fost proiectată și a activat după principii expediționare. Misiunile de securitate și protecție executate au avut de suferit din cauza susținerii logistice inadecvate (transport combinat naval și terestru), probabil ca urmare a insuficienței resurselor financiare și a deficiențelor de înzestrare.

Începând cu anul 2000, sub comandă NATO sau UE, Armata României contribuie cu forțe și mijloace la diferitele misiuni de pe teritoriul fostei Iugoslavii. Astfel, în perioada iulie 2000-decembrie 2004, țara noastră a participat la misiunea de stabilizare SFOR (Bosnia-Herțegovina) cu Detașamentul Național „Bosnia” (68 militari), Detașamentul „Olanda” (49 militari) și o Celulă Națională de Informații (5 militari) cu sarcini specifice procesului de menținere a păcii. Din decembrie 2004, UE a preluat misiunea forțelor SFOR ale Alianței din Bosnia-Herțegovina. România contribuie la această misiune (EUFOR-Althea) cu 1 pluton poliție militară (23 militari), 1 pluton transport (28 militari) și structură informații (5 militari în 2004 și 20 în 2005). Totodată, începând cu aprilie 2001, personal militar românesc participă la forța internațională KFOR, în scopul restabilirii și menținerii securității în Kosovo. Contribuția țării noastre cuprinde: 1 companie de infanterie (Detașamentul național român de forțe - ROFND) (86 militari), structură de informații (4 militari în 2002 și 30 în 2005). Prezența în aceste misiuni a întărit capacitatea de operare și autosusținere a forțelor românești în medii instabile.

Momentul septembrie 2001 a reprezentat un punct de referință al expediționarismului Armatei României. Războiul declanșat de SUA împotriva terorismului internațional a accelerat procesul de generare a forțelor complet interoperabile procedural și informațional cu structurile de coaliție. Primele contingente desfășurate în Afganistan (misiunea FINGAL) – personal

de stat major, echipă medicală, pluton de poliție militară etc. – nu au întrunit caracteristicile unei forțe expediționare. Prin preluarea comenzii ISAF din Afganistan la 11 august 2003, NATO s-a angajat în prima misiune expediționară, în afara ariei sale de responsabilitate. Ulterior, contribuția României la operațiunea Enduring Freedom cu 1 batalion de infanterie (302 militari), alături de 1 detașament de pază (177 militari) și detașamentul Ana Training (46 militari), demonstrează sporirea capacității de a planifica, desfășura și susține în teatre îndepărtate forțe mult mai numeroase, într-un cadru multinațional.

Mai mult, anul 2003 a însemnat momentul în care Armata României a fost capabilă să susțină o participare de anvergură la două operații simultan. Operația Iraqi Freedom (începând cu aprilie 2003) constituie cea mai mare dislocare de militari în operații expediționare: 1 batalion de infanterie (402 militari), companie de infanterie UNAMI (United Nations Assistance Mission for Irak) (100 militari), detașament medical (20 militari), element de sprijin național (3 militari), structură de informații (56 militari).

Prin toate aceste misiuni, România a demonstrat că este în măsură să pregătească, desfășoare și să susțină participarea unor forțe militare proprii la operații expediționare în scopul soluționării unor crize ce afectează securitatea și stabilitatea lumii. La 16 ani de la prima prezență expediționară, Armata României a folosit/rotit în misiunile angajate peste 12.000 de militari³², iar în prezent are dislocați în teatrele de operații externe - Afganistan, Irak și Balcanii de Vest - circa 1.950 militari. În anul 2006, bugetul afectat prezenței noastre peste hotare a fost de 240 milioane dolari³³, un efort uman și financiar

³² Claudiu-Ovidiu Dobocan, *Direcții de operaționalizare a acțiunilor expediționare ale Armatei României*, documentar, decembrie 2006, p. 9.

³³ Ministerul Apărării Naționale, *Conferință de presă susținută de ministrul apărării naționale*, 17 decembrie 2006, www.mapn.ro/briefing/2006/200612/20061217/conferinta_tvm100.htm.

considerabil îndreptat spre protejarea intereselor individuale și a celor colective. Pentru anul 2007, conform *Planului de întreținere a forțelor la misiuni în afara teritoriului statului român*, țara noastră va disloca un număr maxim de 3200 de militari³⁴: 1.900 militari dislocați în diverse teatre, 205 membri ai echipajului fregatei ce va participa la Active Endeavour, plus unitățile și subunitățile aflate în rezerva NATO.

4.2. Perfecționarea comenzii și controlului forțelor

Procesul de transformare al forțelor militare, inițiat în armata SUA, s-a extins rapid în cadrul structurilor NATO sau UE. Acesta constă în modificări atât din punct de vedere al doctrinelor, organizării și structurii forțelor, capacităților, cât și la nivelul instruirii și educației, managementului resurselor umane, achizițiilor și programării bugetare. Armata României a subscris necesității de transformare, procesul de reconfigurare a sa reprezentând o necesitate firească ce decurge din noile orientări strategice euroatlantice și europene și participarea la operații militare expediționare.

4.2.1. Configurarea competențelor comandamentelor

Legea privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării³⁵ specifică la articolul 12 (2) că Statul Major General pregătește și conduce structurile militare care participă la misiuni militare în afara teritoriului național. De asemenea, la articolele 23-25 stipulează că forțele terestre au în componere comandamente operaționale la nivel operativ și tactic, cele aeriene comandamente operaționale, iar cele navale comandamente operaționale/de flotă. Conducerea operațională se referă la pla-

³⁴ CSAȚ, Departamentul de Comunicare Publică, *Comunicat de presă*, 20 decembrie 2006.

³⁵ Parlamentul României, *Legea nr. 346 din 21 iulie 2006 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării*, Monitorul Oficial nr. 654 din 28 iulie 2006.

nificarea, organizarea, coordonarea, executarea și evaluarea acțiunilor militare în concordanță cu normele de drept interne și internaționale în vigoare, legile luptei armate, procedurile și standardele operaționale stabilite³⁶. Ea se execută în timp de pace, în situații de criză și în timp de război la nivel strategic, operativ și tactic și reprezintă autoritatea temporară conferită unui comandant pentru îndeplinirea misiunii primite. La nivel operativ, comanda și controlul acțiunilor militare desfășurate, în comun, de către cel puțin două categorii de forțe ale armatei se exercită de Comandamentul 2 Operațional Întrunit „Mareșal Alexandru Averescu”, nivel corp de armată, pe baza Directivei Strategice a Comandamentului Militar Strategic.

Acesta funcționează, din anul 2000, sub diverse denumiri, la Buzău, și se află în subordinea Statului Major General. Misiunea sa generală este de a planifica și conduce operații militare de nivel operativ, pe timp de pace, criză și război, pentru apărarea națională și/sau colectivă (articol V), dar și de a fi pregătit pentru a acționa în rolul de Comandament de Forță Întrunită în operații multinaționale de sprijin al păcii și umanitare. Comandamentul Operațional Întrunit subordonează, în funcție de situație, componentele operaționale ale categoriilor de forțe ale armatei și coordonează participarea contingentelor naționale la misiuni în afara teritoriului național³⁷. În cadrul operațiilor expediționare conduse de ONU, NATO, UE sau de coaliție, comanda rămâne națională, iar controlul operațional al forțelor române va fi transferat sub autoritatea comandantului forței multinaționale sau comandantului comandamentului destinat.

Alături de acesta, la ora actuală, funcționează Comandamentul Logistic Întrunit a cărui principală sarcină este aprovizionarea tuturor categoriilor de forțe armate și participarea la

³⁶ Florian Pință, *Managementul acțiunilor militare moderne*, în Revista Forțelor Terestre, nr. 6/2004, p. 14.

³⁷ Ministerul Apărării Naționale, *Strategia Militară a României (proiect)*, 2004.

sprijinul logistic al unităților aflate în operație în teritoriul național sau în teatrele de acțiuni militare din afara teritoriului României. De asemenea, acesta poate asigura, la cerere, sprijin logistic forțelor aliate care staționează, desfășoară operațiuni sau tranzitează teritoriul național.

În prezent, Statul Major al Forțelor Terestre are în componere Comandamentul Forțelor Terestre (București), structură ce răspunde de întreținerea forțelor și mijloacelor din subordine. Comandamentele Corpului 1 Armată Teritorial „General Ioan Culcer” (București) și Corpului 4 Armată Teritorial „Mareșal Constantin Prezan” (Cluj-Napoca) au printre atribuții și pregătirea și instruirea forțelor necesare participării la misiuni internaționale.

Comandamentul Operațional Aerian Principal (București) se subordonează Statului Major al Forțelor Aeriene. COAP asigură comanda și controlul acțiunilor militare în spațiul aerian, în situații de criză și la război. De asemenea, conform planurilor operaționale elaborate de comandamentele operaționale NATO (SHAPE și SACEUR), spațiul aerian național al României a fost integrat în cel al Alianței, devenind subiect al apărării colective. Sistemul Integrat de Apărare Aeriană NATO (NATINADS) aplică principiile și concepțiile directe pentru îndeplinirea misiunii de apărare aeriană colectivă a Alianței și asigură generarea capabilităților destinate managementului situațiilor de criză și conflict. Forțele aeriene române au preluat în perioada 1 aprilie – 1 august 2006 comanda Aeroportului Internațional din Kabul, iar în prezent asigură sprijin logistic trupelor dislocate în Irak (transportul militarilor și materialelor cu ajutorul aeronavelor C-130 Hercules) și participă la misiunea Althea a UE cu 4 elicoptere IAR-330 SOCAT pentru executarea unor misiuni de transport tehnică și personal, recunoaștere aeriană, căutare-salvare și evacuare medicală.

Statului Major al Forțelor Navale are în subordine Comandamentul Flotei (Constanța), ce are rolul de planificare,

conducere și evaluare a instruirii, precum și de conducere a acțiunilor navale. Exercițiile desfășurate în ultimii ani în Marea Neagră sau Marea Mediterană demonstrează capacitatea Comandamentului Flotei de a conduce operații militare de sprijin a unor grupări expediționare care sunt proiectate dinspre mare pe uscat.

După cum se poate constata, la ora actuală structura de conducere operațională a Armatei României întrunește toate cerințele interne și reglementate de structurile militare ale NATO și UE pentru ca forțele armate să poată participa în bune condiții la operații expediționare.

4.2.2. Profesionalizarea și operaționalizarea forțelor

Odată cu demararea reformei în Armata României s-a avut în vedere și pregătirea și instruirea resursei umane în conformitate cu cerințele NATO și UE. Astfel, începând cu anul 1993, țara noastră s-a preocupat de creșterea calității profesionale a personalului Armatei, numeroși ofițeri și subofițeri urmând cursuri și stagii de pregătire în școli de specialitate din Occident. Mai apoi, specialiști de marcă ai Alianței au venit în România și au susținut prelegeri sau au coordonat diverse cursuri de specializare în proceduri și standarde NATO (de exemplu, fostul „Centru Regional de Pregătire NATO/PfP” din cadrul U.N.Ap., destinat pregătirii în domeniul planificării și conducerii acțiunilor militare intercategoriale de forțe și multinaționale³⁸). Întregul proces al pregătirii/instruirii forțelor se bazează pe trei principali piloni: învățământul militar, instrucția și exercițiile. Pregătirea în unități, centrele de instruire pentru luptă, exercițiile/aplicațiile operative și prin simulare, antrenamentele de stat major, activitățile întrunite, multinaționale și, mai ales, misiunile operative executate în diverse teatre de operații constituie cel mai important

³⁸ Vezi Colegiul de Management al Crizelor și Operații Multinaționale (CMCOM), www.unap.ro/ro/unitati/cmcom/cmcom.html

fundament al practicii și experienței viitorilor militari sau forțelor expediționare.

La 26 ianuarie 1994, România a fost prima semnatară a Documentului-Cadru al Parteneriatului pentru Pace (PfP), program complex ce a produs o mai mare deschidere a Armatei spre sistemul de pregătire și instruire al Alianței, spre exerciții și activități desfășurate în comun cu statele membre sau parteneri. PfP reprezintă un instrument eficient pentru apropierea de Alianță a țărilor partenere și sporirea cooperării, interoperabilității, a standardelor și procedurilor NATO. În perioada 1994-2003, România a participat la mai mult de 3.400 activități și exerciții NATO/PfP³⁹, mai ales la operațiuni în sprijinul păcii, căutare-salvare și ajutor umanitar.

Mai mult, restructurarea forțelor armate și-a continuat cursul firesc de reducere a efectivelor. De la armata de masă, bazată pe conscripție, s-a trecut la o armată formată din profesioniști pe bază de voluntariat. Structura de forțe trebuie să aibă caracter expediționar, să poată executa simultan mai multe operații la scară diferită și în diverse teatre, cu sprijin și susținere logistică adecvată, precum: mijloace de transport strategic, sisteme de armamente de înaltă precizie, mijloace informaționale, electronice, psihologice etc. Accentul nu se mai pune pe numărul, ci pe calitatea forțelor, pe pregătirea unor combatanți capabili să se adapteze oricăror condiții de luptă și să acționeze într-un mediu multinațional și întrunit. Obiectivul general al transformării Armatei României îl reprezintă „realizarea unei structuri moderne, complet profesionalizate, cu un grad sporit de mobilitate, eficientă, flexibilă, dislocabilă, sustenabilă, având capacitatea de a acționa întrunit și a fi angajată într-un larg spectru de misiuni”⁴⁰.

³⁹ Ministerul Apărării, *Zece ani de la semnarea de către România a programului Parteneriat pentru Pace*, www.mapn.ro/pfp.php.

⁴⁰ Ministerul Apărării Naționale, *Strategia de transformare a Armatei României*, București, 2005, p. 6.

Operaționalizarea forțelor necesare urmează procesul standard al Alianței. Acest standard asigură un cadru în interiorul căruia toți militarii să poată acționa adecvat misiunii lor și în condiții de eficiență maximă. În felul acesta ei devin principalele elemente ale afirmării unor structuri militare care au un potențial combativ ridicat, sunt dislocabile, autosustenabile și cu termen de pregătire cât mai scurt. Forțele dislocabile, certificate și afirmate conform Obiectivelor Forței aplicabile la nivelul structurii respective, vor constitui parte a pachetului de forțe destinate NATO, UE sau participării la operațiile multinaționale.

Prin urmare, capacitatea expediționară a structurilor militare înseamnă un nivel de operare, interoperabilitate și autosustenabilitate logistică foarte bun, care să corespundă standardelor Alianței Nord-Atlantice.

4.3. Modernizarea înzestrării

Procesul de modernizare a înzestrării forțelor armate a fost fundamentat pe principiile și reglementările stipulate în Legea nr. 473/2004 privind planificarea apărării, Directiva de Planificare a Apărării nr. 07/2007-2012 și Strategia de Transformare a Armatei României în vederea atingerii obiectivelor Structurii de Forțe – 2015, în condițiile respectării Angajamentelor de la Praga privind Capabilitățile și obligațiilor asumate de a contribui cu forțe și capacități la dezvoltarea componentei de securitate și apărare a UE.

Având în vedere că majoritatea tipurilor de tehnică din înzestrare sunt uzate fizic și moral, mari consumatoare de carburanți-lubrifianți, iar mentenanța se asigură cu mare greutate⁴¹, incompatibile cu standardele NATO, Armata României s-a angajat într-un proces continuu de achiziționare și de modernizare

⁴¹ Ministerul Apărării Naționale, *Concepția de înzestrare cu sisteme și echipamente majore a Armatei României în perioada 2006-2025*, București, 2006, p. 3.

atât în vederea îndeplinirii cerințelor de sporire a interoperabilității sistemelor de arme cu cele ale Alianței, cât și pentru a face față cu succes noilor misiuni asumate. Astfel, prin Departamentul pentru Armamente, Armata desfășoară o serie de programe de îmbunătățire a capacităților existente⁴². Prioritățile Forțelor Terestre sunt: modernizarea tancului românesc TR-85M „Bizonul”; mașina de luptă a infanteriei MLI-84 „Jderul”; lansatorul multiplu de rachete nederijate cu sistem de conducere a focului „Larom”; sistemul de apărare antiaeriană autopropulsat calibru 35 mm „Gepard”; sistemul de apărare antiaeriană calibru 35 mm tractat „Viforul”; sistemul de avioane de cercetare fără pilot „Shadow - 600S”. Forțele Aeriene sunt interesate de: avionul de școală și antrenament avansat IAR-99 Șoim; modernizarea elicopterelor IAR-330 cu sistem Socat; sistemul de apărare antiaeriană cu bătaie medie „Hawk XXI”; radarele pentru înălțimi mici și medii „Gap Filler”; sistemul de comandă-control aerian național „SCCAN”; sistemul de identificare amic-inamic „Dialog”; sistemul de asistență tehnică terestră a navigației aeriene - ATTNA „Ghidul”. Obiectivele Forțelor Navale sunt focalizate pe: achiziționarea unor elicoptere navale pentru fregatele T22, precum și modernizarea fregatei „Mărășești” și punerea în funcțiune a submarinului „Delfinul”.

Implementarea acestor programe în Armata României va asigura îmbunătățirea capacității de reacție rapidă, posibilitatea de a acționa într-un cadru întrunit multinațional, sporirea capacității de proiecție și acțiune a forțelor la mari distanțe, creșterea sustenabilității acestora în condiții dificile de mediu, sporirea calității suportului logistic etc. De asemenea, în ceea ce privește misiunile expediționare, se va urmări susținerea simul-

⁴² Departamentul pentru Armamente, *Sisteme de armament modernizate, în curs de modernizare sau achiziționate de către Departamentul pentru Armamente în vederea dotării categoriilor de forțe armate*, www.dpa.ro/simapa/programe/index.shtml.

tană, în operații în afara teritoriului național, pentru o perioadă de 6 luni a forțelor convenite cu NATO să participe la operații multinaționale⁴³, dar și la cele ale ONU, UE sau coaliții internaționale.

Anuarul Institutului SIPRI⁴⁴, ce cuantifică transferurile de arme convenționale pe plan internațional, arată că în cazul României importurile au crescut de la 19 milioane în 2001 la 579 milioane dolari (exprimate în prețurile constante din 1990). Fondurile au fost alocate pentru achiziționarea a 36 tunuri anti-aerene modernizate pe șasiu de tanc Gepard, 1000 de rachete antitanc Spike-ER pentru elicopterele modernizate IAR-330 SOCAT și Spike-MR/LR pentru mașina de luptă a infanteriei MLI-84, 8 rachete sol-aer I-Hawk și 288 MIM-23B Hawk, 2 fregate T22 modernizate, 1 avion C-130 Hercule, 21 radare AN/TPS-73 MMSR.

Conform aceleiași Concepții până la sfârșitul anului 2014, potrivit cerințelor NATO, Armata României trebuie să operaționalizeze:

- Forțele Terestre: 1 divizie națională; 1 brigadă luptătoare; structuri de sprijin de luptă și logistice la nivel teatru, dotate corespunzător;

- Forțele Aeriene: 1 escadrilă de avioane multirol; 1 escadrilă de elicoptere transport; 1 escadrilă de elicoptere de evacuare aeromedicală „MEDEVAC”; structuri de protecție anti-aeriană a forțelor aeriene dislocabile „SHORAD-VSHORAD”, de transport strategic și de înlăturare a mecanismelor explozive „Explosive Ordnance Disposal - EOD”;

⁴³ Ministerul Apărării Naționale, *Concepția de înzestrare cu sisteme și echipamente majore a Armatei României în perioada 2006-2025*, București, 2006, p. 5.

⁴⁴ Stockholm International Peace Research Institute, *2006 SIPRI Yearbook: Armaments, Disarmament and International Security*, în Capitolul 10 - International Arms Transfers, anexele *Appendix 10A și Appendix 10B*, <http://yearbook2006.sipri.org/chap10>.

- Forțele Navale: 2 fregate T22 modernizate; 4 remorchere; structuri maritime de operații speciale și EOD; sistem integrat de observare, supraveghere și control la Marea Neagră „SCOMAR”; 3 nave vânătoare de mine; 3 corvete multifuncționale; 3 nave purtătoare de rachete.

În perspectivă, principalele obiective, de importanță strategică pentru România, și priorități pe agenda autorităților politico-militare rămân achiziția sau modernizarea de: avioane multirol, avioane de transport scurt/mediu curier, nave de luptă, sisteme de apărare antiaeriană, platforme de transport auto, Centrul Național Militar de Comandă, transportor blindat pentru trupe, autovehicule (ne)blindate, constituirea stocurilor strategice.

În privința resurselor financiare, credem că valorificarea activelor (ne)corporale excedentare din patrimoniul Ministerului Apărării sau tehnica, armamentul, munițiile și materialele atipice sau excedentare, scoase din înzestrare ar putea constitui o sursă suplimentară importantă pentru modernizarea înzestrării, alături de fondurile alocate de la buget. Nu ne rămâne decât să sperăm că alocațiile bugetare vor fi pe măsura necesităților și ambițiilor Armatei României de a deveni un furnizor credibil de securitate în arealul Mării Negre și pe plan internațional.

CONCLUZII ȘI PROPUNERI

1. Operațiile militare expediționare sunt un produs al dilatării spațiului de influență și de interes al fiecărui actor internațional, concomitent cu comprimarea timpului de reacție. Acest tip de acțiuni constituie o componentă intrinsecă a proiecției puterii, a modului de exercitare a puterii în relațiile internaționale.

2. Istoria artei militare evidențiază că operațiile militare expediționare s-au dovedit a fi cele mai complexe și mai dificile acțiuni militare. Cu toate acestea, nu s-a renunțat niciodată la ele, dar, nu au fost la îndemâna oricui. De-a lungul veacurilor, multe entități statale și nu numai, au urmărit realizarea unor obiective politice care vizau teritorii aflate la distanță de locațiile lor. Totuși, doar puterile militare reale și-au putut permite să desfășoare operații militare expediționare, în condiții care să le asigure succesul.

Acest tip de operații presupune o uriașă angajare în timp scurt și pe spații mari de capabilități și responsabilități. De aceea întregul proces de pregătire și desfășurare a acțiunilor și susținerea în teatru nu au fost niciodată înțelese altfel decât ca deosebit de dificil de planificat și riguros de executat. Beneficiile succesului sau consecințele insuccesului acțiunilor expediționare se repercutează dintotdeauna asupra tuturor componentelor societății. Aceasta este cauza căutărilor, niciodată finalizate, pentru găsirea soluției ideale sau măcar eficiente de întreprindere a forțelor expediționare.

3. Practica militară a ultimilor ani a cunoscut două categorii principale de operațiile militare expediționare:

- Operații expediționare combative – acțiuni militare conflictuale, desfășurate în cadrul războiului, în afara cadrului legislativ internațional;

- Operații expediționare de stabilitate și sprijin – operații militare sau civil-militare în care proiecția puterii se face cu acord internațional.

4. Într-o perspectivă imediată, operațiile militare expediționare de stabilitate și sprijin se configurează pe două dimensiuni, care nu sunt complementare:

- acțiuni viguroase desfășurate după principiile și regulile luptei armate împotriva forțelor teroriste, de gherilă și crimei organizate;

- acțiuni temporizatoare, disuasive și constructive al forțelor implicate în procesul de gestionare a crizelor.

5. Armatele moderne au dezvoltat o alternativă la operațiile expediționare fără caracter violent. Atributele clasice ale luptei armate au fost cedate în favoarea implicării în procedurile de bune oficii, conciliere și mediere, până nu demult apanaj al politicului.

6. Complexitatea actualului și, în special, a viitorului spațiu de desfășurare a operațiilor militare expediționare incumbă și jucători pe măsură. Luptătorii și forța expediționară nu mai pot fi pregătiți doar în virtutea cerințelor generale ale acestui tip de operațiilor, ci în raport de exigențele specifice fiecărei misiuni, care diferă de la o acțiune la alta, de la un teatru de operații la altul.

7. Trendul operațiilor militare expediționare este dat de trecerea de la confruntarea violentă, dintr-un spațiu destinat acesteia, într-o modalitate de a impune respectarea unor norme și decizii internaționale, de a opri conflictele fratricide, de a lovi rețelele teroriste, de a sprijini statele care au trecut prin războaie să instaureze ordinea și stabilitatea în țară, de a proteja ființa umană și valorile societății omenești. Aceasta impune reconfigurarea dotării și pregătirii forțelor militare pentru operații expediționare viitoare.

Instituțiile de învățământ și cercetare din armată pot proiecta modele de acțiuni specifice implicării comandamentelor și unităților în operații militare și civil-militare expediționare.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

Redactor: Corina VLADU
Tehnoredactor: Mirela ATANASIU

Bun de tipar: 23.02.2007

Hârtie: A3
Coli tipar: 3

Format: A5
Coli editură: 1,5

Lucrarea conține 48 de pagini

Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

Șoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, București
Telefon: (021) 319.56.49, Fax: (021) 319.55.93
E-mail: cssas@unap.ro, Adresă web: <http://cssas.unap.ro>

B.100/303/07

C. 216/2007